

pathiserende instellingen gegeven, doch helaas zonder de vermelding van de titels van hun periodieken. Tenslotte attenderen wij hier nog op C. J. van der Maas, 'De belangrijkste Nederlandse, protestantse periodieken op het gebied van zending en werelddiakonaat (+ administratieadressen)', in: *De civitate, maandblad van de Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato*, XXV/5 (mei 1975), blz. 118, waar 26 periodieken opgesomd worden. Evenmin als de *EZA-gids* geeft Van der Maas een rubricering der vermelde bladen.

### III. DE GESCHIEDENIS VAN ZENDINGSPERIODIEKEN

De oudste zendingsperiodiek ten onzent is uitgegeven door de Evangelische Broedergemeente te Zeist: *Berichten* . . . , 1797 e.v.<sup>2</sup>. Onmiddellijk hierop volgt het Nederlandsche Zendeling Genootschap (NZG) met *Berichten en brieven* . . . , 1799 e.v., na 1828 geheten *Maandberichten* . . .<sup>3</sup>.

Tot 1850 beheersen beide zojuist genoemde zendingsinstanties met hun (*Maand*)berichten en *Stukjes* (NZG vanaf 1834) volledig het terrein van onderzoek. Toch zijn er in deze periode ook nieuwe initiatieven genomen: in 1846, 1847 verschijnt gedurende één jaar te Batavia *Tijdschrift ter bevordering van Christelijken zin in Neêrland's Indië*; in 1847 begint op initiatief van enige studenten in de theologie te Utrecht (o.a. John Murray) te verschijnen *Berigten aangaande de uitbreiding van Gods koninkrijk op aarde*, dat in 1888 is voortgezet als *Eltheto's maandblad*; en in 1850 verschijnt het eerste nummer van *De Heraut* (op initiatief van de bekeerde jood Carl Schwartz).

In de jaren 1850-1914/18 is het aantal zendingsperiodieken gestaag gestegen. Deze uitbreiding houdt verband met de volgende gegevens: 1. de uitbreiding van het aantal zendingsgenootschappen, die ieder een eigen orgaan hebben - Rijnse zending, Salatigazending, Java-comité, Nederlandse Zendingsvereniging, Utrechtse Zendingsvereniging, Sangir- en Talaud-comité, Gereformeerde Zendingsbond, e.a. -; 2. de verkerkelijking van de zending - de

- 
2. Vgl. H. D. J. Boissevain, *De zending in Oost en West, verleden en heden*, II, Hoenderloo 1943, p. 282: 'sinds 1797'.
  3. Vgl. E. F. Kruijf, *Geschiedenis van het Nederlandsche Zendelinggenootschap*, Groningen 1894, p. 27.